סכבורות • האנים הטובות הממהרות להתבשל: **שאונגדות** • קוסרות פתחן לגורך בעליהן שאינן נבעלות לאחרים לוגדות לשון לגודה ל"ל שמגידות פתחיהן כשרוצה הם לומרת לבעלה ויפרוש הימנה: **מדשים** • דברי ספרים: **גם ישנים** • דברי תורה: **דודי לפנאי** • ושמרתי כל אלה לך לשמך: **פעמים פעמים ניפנה** • שתהא זו חדשה וזו ישנה: **דברי סופרים** • חדשים שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג: → **ויוסר מפסה** • לעגיל מילה כתיב "דברי חכמים כדקדוקות" אלו דברי תורה שנמסרו למשה על פה שנחלקו בהן חכמי ישראל לאחר שנתמעט תורה אור הלב ושכחו כדכתיב בסיפיה דקרא "נתנו מרועה אחד" זה משה כדכתיב בתריה "ויותר מהמה בני הזהר" ממה שניתן בסיני בכתב שהוא עיקר, בני הזהר' בחלו שבעל פה שגם הם עיקר אלא לכך לא נכתבו שאין קץ לעשות ספרים הרבה בכל אלה: **עשה ולא תעשה** • יש בהן שאין בהן חיוב מיתה ואכל דברי סופרים חייבין מיתה על כולן כדכתיב (קהלת י') ופורץ גדר → יִשָּׁכֶנּוּ נחש: **ולפי הרבה** • המלעיג עליהן ביגיעות בשר וידון: **כל הסונגס בפן** • בכל שעה שאדם מחזר בדברי תורה מולא בהן *טעם: **סגרסי** • שם מקום ל"א שהיה טוחן גריסים: **ומיי מלוין כמייך** • שאין לי אלא מה שאתה טוחן ומזמן לי: **בילדותו** • שהיה יכול לקבל תורה ועיטו: **שלמה פיקן עירובי חצירות** • וגזר שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד חכיון לעשות סייג והרחקה לאיסור תורה שלא יבוא להחיל מרשות הרבים לרשות היחיד והייטו דכתיב ואיזן וחקר תיקן משלים שעשה אזנים לתורה כאזני כלי שאוזנין אותו בם: **וידים** • נטילת ידים לעשות סייג לטהרות: **כרכים** • מקום שווקים הן ושוב גדול ורגל רוכלין וסוחרין מצויה שם לפיכך גזל ועריות טהג בהן: **פשדס** • בני (ה) בגלה ועובד אדמה ועוסקין בתורה מתוך דוחק: **סמדר** • גדול מפרח כך משנה מפורשת יותר מן המקרא: **פגלו הרמונים** • גדלו כל ברכן וכבר הגן גדל סביבותיו כעין שומר שיש לאגוזים קטנים: **משל** • טעם: **לגמריה בסימני טעמים** • קבע לה מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה: **ועשה לה אזנים** • שתיקן עירובין וידים וגזר על הסגיות לעריות כדמפרש ביבמות (כח.) וע"י כך אוזנין ישראל במלות שבתורה מן העבירה כדרך שנוח לאוזן ככלי שיש לו בית יד משאין לו:

מפני מה לא נכתבו • [ה] *וגם בהלכה למשה מסיני לא נתנו כדי שלא ישתכחו: **מוטב** למות מיתת עצמי. לף על גב דכפ' קמא (ל' יו"ד) אמר ארבעה דברים פטורין במחנה רחילת ידיס וכל שכן במקום סכנה, מחמיר על עצמו היה:

בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים • לף על גב דתיקון ומי שניות כדאמר בפרק שני דיבמות (ד' כפ') הא דלא תשיב הכא משום דלאו בכח אחת תיקון ואחר בת קול תיקון ומדכתיב איזן וחקר תיקן משלים הרבה משמע ומי שהרבה תקנות עשה: אחר

*חדשים גם ישנים מהו? אמר ליה אלו מצות קלות ואלו מצות חמורות, א"ל *וכי תורה פעמים פעמים ניתנה? אלא הללו מדברי תורה והללו מדברי סופרים. דרש רבא מאי דכתיב °ויותר *מהמה בני הזהר, עשות ספרים הרבה וגו' בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שדברי תורה יש בהן עשה ולא תעשה ודברי סופרים *כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה, שמא תאמר אם יש בהן ממש מפני מה לא נכתבו, אמר קרא "עשות ספרים הרבה אין קץ", °ולהג הרבה יגיעת בשר" א"ר פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא מלמד שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת מתקיף לה רבא מי כתיב 'לעג' להג כתיב אלא כל ההוגה בהן טועם טעם בשר. תנו רבנן מעשה בר"ע שהיה הבוש בבית האסורין והיה ר' יהושע הנרסי משרתו, בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה, יום אחד מצאו שומר בית האסורין, אמר לו "היום מימך מרובין, שמא לחתור בית האסורין אתה צריך", שפך חציין ונתן לו חציין, כשבא אצל ר"ע אמר לו "יהושע, אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויין בחייך", סח לו כל אותו המאורע, אמר לו "תן לי מים שאטול ידי", אמר לו "לשתות אין מגיעין, ליטול ידיך מגיעין"? אמר לו "מה אעשה שהייבים עליהן מיתה מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי", אמרו-לא טעם כלום עד שהביא לו מים וגטל ידיו, כששמעו חכמים בדבר אמרו: מה בזקנותו כך בילדותו על אחת כמה וכמה, ומה בבית האסורין כך, שלא בבית האסורין על אחת כמה וכמה *אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה *עירובין ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה °בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני" ואומר °חכם בני ושמח לבי ואשיבה חרפי דבר" דרש רבא מאי דכתיב °לכה דודי נצא השדה" נלינה בכפרים נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את דודי לך" "לכה דודי נצא השדה" אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אל תדיני כיושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ושבועת שקר, "נצא השדה" בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק "נלינה בכפרים" אל תקרי בכפרים אלא בכופרים בא ואראך אותם שהשפעת להן טובה והן כפרו בך "נשכימה לכרמים" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות "נראה אם פרחה הגפן" אלו בעלי מקרא "פתח הסמדר" אלו בעלי משנה "הנצו הרמונים" אלו בעלי גמרא "שם אתן את דודי לך" אראך כבודי וגודלי שבח בני ובנותי, אמר רב המנונא מאי דכתיב °וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף" מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל, על כל דבר ודבר של ספרים חמשה ואלף טעמים דרש רבא מאי דכתיב °ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם [ו]איזן וחקר תיקן משלים הרבה" לימד דעת את העם-דאגמריה בסימני טעמים ואסברה במאי דדמי ליה "[ו]איזן וחקר תיקן משלים הרבה" *אמר עולא אמר רבי *אליעזר בתחילה היתה תורה דומה *לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים. "קוצותיו תלתלים" אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות "שחורות כערב" °במי אתה מוצאן? במי שמשכים

יח א מיי' פ"ל מהל' עירובין הל' ב סמג עשין ל:

יט ב מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הל' יב טוש"ע י"ד סי' רמז סעיף כא:

[עיי' מ"ש תוס' יומא סי' קלב כווס' תוס' בזה]

רבינו חננאל

חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך הן דברי תורה ודברי סופרים. בני הזהר עשות ספרים. פי' הזהר בדברי סופרים [יותר] מד"ת. שדברי תורה עשה ולא תעשה ודברי סופרים העובר על דברי חכמי' חייב מיתה. כדתנן [נכלות י"ל] אמרו לו לר' מרשון כריי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל וכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת: ת"ר מעשה בר' עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים ולא מצא מים לטול ידיו ואמר מה אעשה העובר על דברי חכמים חייב מיתה אבר מוטב לי שאמות מיתת עצמי ואל אעבור על דעת חבירי כו'. בשעה שתיקן שלמה עירובין תגור סוטאה על הידים כדמפרש בתחלת שבת. יצתה בת קול ואמרה לו בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני [ואומר] חכם בני שמח לבי ואשיבה חרפי דבר. נשכימה לכרמים אלו [בתי] כנסיות ומקדש. נראה אם פרחה הגפן אלו בעלי מקרא. פתח הסמדר אלו בעלי משנה הנצו הרמונים אלו בעלי התלמוד. על כל דבר ודבר של תורה אמר ג' אלפים משל ועל כל דבר ודבר של סופרים אמר ג' אלפים *) טעמים שנאמר ויהי שירו חמשה ואלף. קוצותיו תלתלים שחורות כערב כמי אתה מוצא תלי תלים של הלכות במי

*) [תוי' ט"ס הוא וצ"ל המשה ולא"ף כמו דאיתא לפנינו בגמ']

מעלי כג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מפני. לא נתנו כדי שלא ישתכחו. עיין תשובת מו"ר סי' לב:

הגהות מהר"ב רגשבורג

[ה] תוס' ד"ה מפני וכו' וגם בהל"מ לא נתנו כדי שלא ישתכחו. עי' יבמות דף עז ע"ב תוס' ד"ה הלכה וכשו"ת מו"ר סימן קנ"ב וכשו"ת תוס' ה ס נ י סי' נג:

יבמות כא. ס"ל לקופה

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה הבדה בני בחגה ועובדי:

[תוליין קה:]

* ע' ס' בן יהויצ

ברכות ד:

מלכים ה ה"ג

קהלת יב

* ע' מנחות כט: